

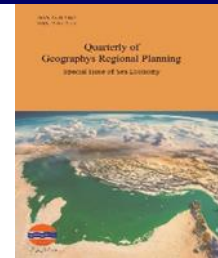

Geography(Regional Planning)

Special Issue, Number 1, Winter 2024

ISSN (Print): 2228-6462 - ISSN (Online): 2783-2112

Journal Homepage: <https://www.jgeoqeshm.ir/>

Research Paper

Identifying Sociological Effective Factors on Implementation of Resistance Economy Policies in the Islamic Republic of Iran Between 2013-2021: A Grounded Theory Study

Amir Hatamifar¹, Hassan Kheiri^{*2}, Ali Shirkhani²

1. PhD student of Sociology, Islamic Azad University, Qom, Iran
2. Associate Professor, Department of Sociology, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran
3. Professor, Department of Political Science, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran

ARTICLE INFO

PP: 335-348

Use your device to scan and read the article online

Keywords: *Sociological, Policies, Resistance Economy, Islamic Republic Iran*

Abstract

The aim the research is to investigate the sociological investigation the implementation resistance economy policies in the Islamic Republic Iran between 1400-1392. The current research has been conducted using a qualitative method and the general approach the research is developmental and inductive-inductive, and in terms strategy, it is a survey. The intended statistical population consists former and current sociology and economics professors and experts as well as experts. In the main phase the qualitative research, which uses the focus group method, at first 6 experts were involved in the focus group discussion, but because sufficient concepts were not extracted based on the opinions experts, for this purpose, the number interviewees gradually increased to achieve theoretical saturation. 10 people increased. The sampling method is the selection a research sample in qualitative researches a non-probability and purposeful type, and it is a chain or snowball sampling method in the identification and selection key experts. The results analysis interview questions with experts using MAXQDA software show that out of 235 indicators (items) available, 3 main components and 11 sub-components and as described above are the consequences revision (creating security and economic stability, resistance in against sanctions, job security, encouraging Islamic lifestyle); The role governments (increasing the job security workforce, creating security and economic stability, strengthening the spirit resistance against sanctions, encouraging people to adopt an Islamic lifestyle); The most important factors for achieving the objectives the implementation resistance economy strategies (creating security and economic stability, strengthening the spirit resistance against sanctions, encouraging people to adopt an Islamic lifestyle) can be identified.

Citation: Hatamifar, A. , Kheiri, H. , & Shirkhani, A. (2024). **Identifying Sociological Effective Factors on Implementation of Resistance Economy Policies in the Islamic Republic of Iran between 2013 - 2021: A Grounded Theory Study.** *Geography(Regional Planning)*, 13 (Special Issue 1), 335-348.

DOI: 10.22034/jgeoq.2023.245027.2686

* **Corresponding author:** Hassan Kheiri, **Email:** hassan.khairi@gmail.com

Copyright © 2024 The Authors. Published by Qeshm Institute. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Resistance economy refers to the readiness and ability to address the conspiracies and strategies of other countries under conditions of international restrictions. This economic model emphasizes national self-confidence and the effective use of domestic resources, which helps shield the country from sanctions and directs internal capacities towards job creation and export growth. Known globally as a "resilient economy," this concept focuses on reducing vulnerability to external threats and turning challenges into opportunities. Successful economic management requires well-defined models. In Iran, the absence of a clear economic management model in the face of crises is evident. The resistance economy model, which emphasizes harnessing internal capacities, can lead to the full utilization of economic potential and accelerate progress (Seif, 2011). This model involves building economic resilience, ensuring growth during economic conflicts, and preventing disruptions to public welfare and employment (Seif, 2013). The period under review, from 2013 to 2021, highlights the relevance and impact of these principles.

Methodology

The present study was conducted using a qualitative approach with grounded theory and systematic theory-building methods involving a flexible and dialectical process. The study population consists of experts, professors, and specialists in the fields of sociology and economics. To ensure the validity of the findings, follow-up interviews were conducted, and the number of participants was increased from six to ten to achieve theoretical saturation. Non-probability and purposive sampling methods

were used, along with chain sampling. Data were collected through a review of theoretical foundations and a semi-structured questionnaire. Interviews were conducted in the fall of 2022, lasting between 30 to 90 minutes. Validity was confirmed through feedback from professors and experts, and reliability was assessed using test-retest reliability and intra-coder agreement.

Conclusion

The analysis of interview data using MAXQDA reveals three main components and eleven sub-components among the 235 indicators. These include outcomes of revisions (economic security and stability, resistance to sanctions, job security, promotion of Islamic lifestyle), the role of governments (enhancing job security, ensuring economic stability, strengthening resistance to sanctions, encouraging an Islamic lifestyle), and key factors for achieving the goals of resistance economy policies (economic stability, resistance to sanctions, and promotion of an Islamic lifestyle). Overall, the analysis highlights that focusing on the most crucial factors, government roles, and the consequences of revising success factors in sociological dimensions from 2013-2021 is essential. An in-depth examination of these factors identifies that the key elements of achieving the goals include economic stability, strengthening resistance to sanctions, and promoting an Islamic lifestyle. Despite the initial discomfort due to economic constraints, understanding that these measures aim to foster a culture of resistance economy can lead to improved societal outcomes. As societal, governmental, and global dynamics evolve, strategic planning becomes increasingly critical for effectively managing these factors and advancing resistance economy objectives.

References

1. Azizi, M. , Hassanzadeh, H. , & Moghadassi, A. (2020). Tahlil-e Rahbordiy-e Moqavem Saazi-ye Eqtesad-e Keshvar bar Paye-ye Rahnamood-haye Rahbar-e Mo'azzam-e Enqelab dar Houd-e Eqtesad-e Moqavemati (Mored-e Motaleh: Marzban-e Eqtesadi-ye Jomhuri-e Eslami-ye Iran). *Sepehr-e Siyasat*, 7(23). [In Persian]
2. Azizi, M. , Khaziri, M. , Kaveyani, R. , & Khodavardi, H. (2018). Naqsh-e Rahbordiy-e Shakhshiyat-e Amniyat-e Eqtesadi dar Taqviat-e Amniyat-e Melli-ye Keshvar (Motaleh-ye Mored: Naqsh-e Marzban-e Eqtesadi-ye Jomhuri-e Eslami-ye Iran). *Afaq-e Amniyat*, 1(39), 39-66.[In Persian]
3. Eblaqie-ye Maqam-e Mo'azzam Rahbari. (2014, February 18). *Siyasat-haye Koli-ye Eqtesad-e Moqavemati*. Retrieved from

- <http://www.leader.ir/fa/content/pdf/11480>
[In Persian]
4. Gol Mohammadi, F. (2015). Eqtesad-e Moqavemati va Amniyat ba Ta'kidh bar Ishtighal-zayi va Naqsh-e An dar Towse'e-ye Paydar-e Ejtemai va Eqtesadi ba Negahi bar Tajareb va Rahkarha-ye Gostarish-e Amouzeshe-haye Fanni va Herfeyi (Motaleh-ye Mored: Ostone Khurasan-e Jonubi). In Comprehensive and International Conference on Resistant Economy. Babolsar. Retrieved from <https://civilica.com/doc/422712> [In Persian]
 5. Hosseini-Nia, G. , & Talebi Zadeh, A. (2018). Bonyan-haye Nazari-e Eqtesad-e Moqavemati. In First International Conference on New Approaches in Business Management and Accounting with Emphasis on Value Creation and Resistant Economy. Tehran. Retrieved from <https://civilica.com/doc/82240> [In Persian]
 6. Kamalian, N. , & Jahandideh, N. (2020). Elzam-haye Eqtesad-e Moqavemati baraye Ejra-ye Elgou-ye Pishraft dar Sharayet-e Tahrir va Awza'-ye Namassad-e Beinolmelali. In 13th National Congress of Pioneers of Progress. Tehran. [In Persian]
 7. Kashian, A. (2019). Diplomasi-e Eqtesadi-ye Jomhuri-e Eslami-ye Iran dar Sharayet-e Tahrir; Borun Nagrayi dar Eqtesad-e Moqavemati. Afaq-e Amniyat, 12(43), 57-73.[In Persian]
 8. Mirmazi, S. H. (2012). Resilient economy and its requirements (with an emphasis on the Supreme Leader's perspective). Islamic Economics, 12(47), 49-76. https://eghtesad.iict.ac.ir/article_16842.html[In Persian]
 9. Rathi, N. , & Mohseni Zanouzi, S. J. (2016). Barresi-ye Mo'alefeh-haye Eqtesad-e Moqavemati dar Nazam-e Daramad-e Dowlat va Ta'sir-e An Bar Roshd-e Eqtesadi-ye Iran. Journal of Governance and Macro Policies, 4, Special Issue on Resistant Economy, 115-132.[In Persian]
 10. Sahra-gard-e Douligani, H. , & Asayesh, H. (2019). Barresi-ye Tahrir-haye Iran va Rah-haye Moghabeleh ba Anha ba Roukord-e Eqtesad-e Moqavemati (be Onvan-e Yeki az Erkan-e Eqtesad-e Eslami). In National Conference on Economy, Development Management, and Entrepreneurship with an Emphasis on Supporting Iranian Goods. Zahedan. [In Persian]
 11. Seif, E. M. (2012). Elgou-ye Pishnahadi-ye Eqtesad-e Moqavemati-ye Jomhuri-e Eslami-ye Iran. Afaq-e Amniyat, 5(16), 5-22.[In Persian]

انجمن ژئوپلیتیک ایران

فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه‌ای)

دوره ۱۳، شماره ۵۱، تابستان ۱۴۰۲

شاپا چاپی: ۶۴۶۲-۲۲۲۸ شاپا الکترونیکی: ۲۱۱۲-۲۷۸۳

Journal Homepage: <https://www.jgeoqeshm.ir/>

مقاله پژوهشی

شناسایی عوامل موثر جامعه شناختی بر اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در جمهوری اسلامی ایران بین سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۲ در راستای برنامه‌ریزی منطقه‌ای و توسعه پایدار

امیر حاتمی‌فر: دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

حسن خیری*: دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

علی شیرخانی: استاد، گروه علوم سیاسی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>هدف تحقیق بررسی جامعه شناختی اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در جمهوری اسلامی ایران بین سال‌های ۱۳۹۲-۱۴۰۰ می‌باشد. پژوهش حاضر به روش کیفی انجام شده است و رویکرد کلی پژوهش توسعه‌ای و قیاسی-استقرایی و از لحاظ استراتژی نیز پیمایشی است. جامعه آماری مورد نظر را خبرگان اساتید و کارشناسان جامعه‌شناسی و اقتصاد اسبق، فعلی و همچنین خبرگان تشکیل می‌دهند. در مرحله اصلی تحقیق کیفی که از روش گروه کانونی استفاده می‌شود، ابتدا تعداد ۶ نفر صاحب‌نظر در بحث گروه کانونی مشارکت داده شدند اما چون مفاهیم کافی بر اساس نظرات کارشناسان استخراج نگردید به همین منظور تعداد مصاحبه‌شوندگان جهت دستیابی به اشباع نظری به تدریج به ۱۰ نفر افزایش یافت. روش نمونه‌گیری، انتخاب نمونه‌ای تحقیق در پژوهش‌های کیفی از نوع غیر احتمالی و هدفمند و از روش نمونه برداری زنجیره‌ای یا گلوله برفی در شناسایی و انتخاب کارشناسان کلیدی می‌باشد. نتایج حاصل از تحلیل تحلیل سوالات مصاحبه با خبرگان با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA نشان می‌دهد که از میان ۲۳۵ شاخص (گویه) موجود، ۳ مؤلفه اصلی و ۱۱ مؤلفه فرعی و به شرح فوق چون پیامدهای بازنگری (ایجاد امنیت و ثبات اقتصادی، مقاومت در برابر تحریم‌ها، امنیت شغلی، تشویق به سبک زندگی اسلامی)؛ نقش دولت‌ها (افزایش امنیت شغلی نیروی کار، ایجاد امنیت و ثبات اقتصادی، تقویت روحیه مقاومت در برابر تحریم‌ها، تشویق مردم به سبک زندگی اسلامی)؛ مهمترین عوامل دستیابی به اهداف اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی (ایجاد امنیت و ثبات اقتصادی، تقویت روحیه مقاومت در برابر تحریم‌ها، تشویق مردم به سبک زندگی اسلامی) قابل شناسایی است.</p>	<p>شماره صفحات: ۳۴۸-۳۳۵</p> <p>از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید</p> <p>واژه‌های کلیدی: جامعه شناختی، سیاست‌های، اقتصاد مقاومتی، جمهوری اسلامی ایران</p>

استناد: حاتمی‌فر، امیر؛ خیری، حسن و شیرخانی، علی (۱۴۰۲). شناسایی عوامل موثر جامعه شناختی بر اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در جمهوری اسلامی ایران بین سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۲ در راستای برنامه‌ریزی منطقه‌ای و توسعه پایدار، فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، دوره ۱۳ (ویژه‌نامه ۱)، ۳۳۵-۳۴۸.

DOI: 10.22034/jgeoq.2023.245027.2686

* نویسنده مسئول: حسن خیری، پست الکترونیکی: hassan.khairi@gmail.com

مقدمه

اقتصاد مقاومتی به معنای ایجاد آمادگی و توانمندی برای مقابله با توطئه‌ها و برنامه‌های کشورهای دیگر در شرایطی است که تجارت و تعاملات بین‌المللی ممکن نباشد. این نوع اقتصاد بر پایه اعتماد به نفس ملی اقتصادی استوار است. این اعتماد به نفس اقتصادی نه تنها به نجات ایران از تحریم‌های بین‌المللی کمک می‌کند، بلکه می‌تواند ظرفیت‌های داخلی را به سمت ایجاد شغل، افزایش ارزش افزوده و توسعه صادرات هدایت کند. اقتصاد مقاومتی بهبود سریع اثرات ناشی از شوک‌های اقتصادی خارجی و تسهیل ایستادگی در برابر این شوک‌ها را امکان‌پذیر می‌سازد و بر قابلیت‌های داخلی متکی است. این مفهوم در دیگر نقاط جهان با اصطلاح مشابه رایج در ایران نیست و نزدیک‌ترین مفهوم به آن، "اقتصاد تاب‌آور" است که به‌طور معمول در مقابل اقتصاد آسیب‌پذیر به کار می‌رود و حوزه‌های متنوعی را شامل می‌شود (حسینی نیا و طالبی زاده، ۱۳۹۷).

مدیریت اقتصادی موفق نیازمند الگوهای مشخصی است و در ایران، فقدان الگوی واضح برای مدیریت اقتصادی، به ویژه در مواجهه با بحران‌ها و چالش‌ها، به وضوح احساس می‌شود. در دنیای امروز، کشورها باید الگویی موفق و مستقل از مدیریت اقتصادی ارائه دهند. الگوی اقتصاد مقاومتی، که بر اساس فعال‌سازی ظرفیت‌های داخلی است، بهترین راهکار برای شرایط پس از بحران است و می‌تواند به آزادسازی کامل‌تر ظرفیت‌های اقتصادی و شتاب در پیشرفت منجر شود (سیف، ۱۳۹۱). اقتصاد مقاومتی دارای دو ویژگی اساسی است: ۱) آسیب‌پذیری کم در برابر تهدیدات خارجی و ۲) تبدیل تهدیدات به فرصت و رشد در شرایط تهدید (میرمعزی، ۱۳۹۱). با این حال، تحقق اقتصاد مقاومتی با مشکلاتی همراه است، اما پیگیری این الگو فرصت‌هایی را برای جامعه و اقتصاد ایران فراهم می‌آورد. نتایج مهم آن شامل ایجاد مقاومت اقتصادی در برابر فشارهای دشمن، تضمین رشد اقتصادی در شرایط جنگ اقتصادی، و پیشگیری از اختلال در رفاه عمومی و بیکاری است (سیف، ۱۳۹۱).

در حال حاضر، نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران با مفاهیم و مسائلی مواجه است که پیش از این، چه در عرصه نظری و چه در عمل، مشابه آن‌ها وجود نداشته است. یکی از این مفاهیم، «اقتصاد مقاومتی» است. با ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در تاریخ ۳۰ بهمن ۱۳۹۲ از سوی مقام معظم رهبری و تأکید ایشان بر اصلاح نظام اقتصادی و مشارکت تمامی اقشار جامعه و دولت‌مردان برای تحقق این هدف، انجمن علمی اقتصاد شهری ایران به استفاده از این الگو به عنوان نقشه‌راه نظام اقتصادی کشور روی آورده است. از زمان معرفی مفهوم «اقتصاد مقاومتی» توسط مقام معظم رهبری در سال ۱۳۸۹، سؤالات زیادی درباره ویژگی‌ها و راه‌های دستیابی به آن مطرح شد. به جای تمرکز بر مباحث نظری، تلاش می‌شود تا با بهره‌گیری از تجربیات تحریم، گامی عملی و راهبردی در جهت تحقق اقتصاد مقاومتی برداشته شود. این رویکرد به‌جای دیدن تحریم‌ها به‌عنوان تهدید، آن‌ها را فرصتی برای شناسایی آسیب‌پذیری‌های اصلی اقتصاد ایران می‌داند. شناسایی دقیق این آسیب‌پذیری‌ها مبنای مسیر دستیابی به اقتصاد مقاومتی خواهد بود. اهمیت این موضوع به‌حدی است که در ابلاغیه مقام معظم رهبری تحت عنوان «سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی» به رؤسای قوا و رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام، «افزایش مقاومت و کاهش آسیب‌پذیری اقتصاد کشور» به عنوان یکی از سیاست‌های کلیدی معرفی شده است (ابلاغیه سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، ۱۳۹۲). اقتصاد مقاومتی گام مهمی در مفهوم‌پردازی در حوزه اقتصاد است و نیازمند توجه به تمام ظرفیت‌های دولتی و مردمی، تحول در شرایط اقتصادی، و استفاده از سیاست‌های اصل ۴۴ و حمایت از تولید ملی است. برای موفقیت در این راستا، توجه به تمامی جوانب و اجرای برنامه‌های بلندمدت و کوتاه‌مدت ضروری است.

سؤالات تحقیق بر اساس توضیحات فوق به شرح زیر است:

۱. از نظر شما در حوزه اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در ج.ا. ایران، مهمترین عوامل توفیق و دستیابی به اهداف تعیین شده در جامعه شناختی بین سالهای ۱۳۹۲-۱۴۰۰ چه بودند؟
۲. از نظر شما در حوزه اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در ج.ا. ایران، نقش دولت در عوامل تاثیرگذار جامعه شناسی بین سالهای ۱۳۹۲-۱۴۰۰ چه بود؟
۳. از نظر شما در حوزه اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در ج.ا. ایران، بازنگری عوامل توفیق و دستیابی به اهداف تعیین شده در جامعه شناختی بین سالهای ۱۳۹۲-۱۴۰۰ چه پیامدهایی بودند؟

مبانی نظری

مطالعات انجام شده در این زمینه چون کمالیان و جهان‌دیده (۱۳۹۹) در پژوهشی به «الزامات اقتصاد مقاومتی جهت اجرای الگوی پیشرفت در شرایط تحریم و اوضاع نامساعد بین‌المللی» پرداختند: در این راستا هدف اصلی مطالعه حاضر بررسی الزامات اقتصاد مقاومتی همچون شفاف سازی اقتصاد و جلوگیری از عوامل فسادزا پولی، تجاری و ارزی، رشد بهره‌وری، اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور، افزایش سهم سرمایه انسانی و شناسایی کانون‌های آسیب‌پذیر در اقتصاد ایران جهت اجرای الگوی پیشرفت (تبدیل تهدیدهای تحریم به فرصت) در شرایط تحریم و اوضاع نامساعد بین‌المللی می‌باشد که می‌تواند مورد توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان کشور قرار گیرد؛ عزیزی و دیگران (۱۳۹۹) در پژوهشی به «تحلیل راهبردی مقاوم سازی اقتصاد کشور بر پایه رهنمودهای رهبر معظم انقلاب در حوزه اقتصاد مقاومتی (مورد مطالعه: مرزبان اقتصادی جمهوری اسلامی ایران)» پرداختند: نتایج نشان داد، پیاده کردن دولت الکترونیک در گمرکات، کوتاه شدن زمان انجام تشریفات گمرکی، اجرای دقیق قوانین و مقررات بهداشتی برای جلوگیری از ورود کالاهای ناسالم و مضر به کشور، ایجاد پنجره واحد تجارت فرامرزی و ارائه تسهیلات ویژه برای شرکت‌های تولیدی از مهمترین شاخص‌های مقاوم سازی اقتصاد ایران به شمار می‌آیند؛ صحرانورد دولیسکانی و آسایش (۱۳۹۸) در پژوهشی به «بررسی تحریم‌های ایران و راه‌های مقابله با آنها با رویکرد اقتصاد مقاومتی (به عنوان یکی از ارکان اقتصاد اسلامی)» نتایج پژوهش نشان داد که در بین مولفه‌های اقتصاد مقاومتی که وابستگی به نفت مهم‌ترین راهکار یا مولفه محسوب می‌گردد و مدیریت اصلاح الگوی مصرف به عنوان دومین مولفه و بقیه مولفه‌ها به ترتیب توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان، امنیت اقتصادی، استفاده و اهمیت تولید داخلی و ... می‌باشد؛ کاشیان (۱۳۹۸) در پژوهشی به «دیپلماسی اقتصادی جمهوری اسلامی ایران در شرایط تحریم؛ برون‌نگری در اقتصاد مقاومتی» نتایج محاسبات برخلاف تصورات رایج دلالت بر آن دارد که دیپلماسی اقتصادی ایران نیاز به یک چرخش جدی در هدف‌گذاری خود از کشورهای توسعه یافته غربی و شرقی به کشورهای کم‌تر توسعه یافته و در حال توسعه و خصوصاً همسایه ایران دارد؛ افغانستان با شاخص ۱۶۱، عراق با شاخص ۶۵، سوریه با شاخص ۱۸، ترکمنستان با شاخص ۱۷ و گرجستان با شاخص ۱۴، پنج کشور اولویت‌دار در جهت صادرات ایران هستند و ارمنستان، تاجیکستان، آذربایجان، پاکستان و امارات به ترتیب پنج کشور بعدی را شامل می‌شود. از طرفی منتهی شدن بیش از ۶۷ درصد صادرات کشور به پنج مقصد و ۴۱ درصد آن به دو کشور، تهدیدی است که با تنوع بخشی مقاصد صادراتی امکان‌آزین رفتن دارد و می‌تواند امنیت صادراتی کشور را تا حد زیادی تامین نماید. دیپلماسی اقتصادی، مهم‌ترین عامل در رسیدن به این اهداف است؛ گل‌محمدی (۱۳۹۴) در پژوهشی تحت عنوان «اقتصاد مقاومتی و امنیت با تأکید بر اشتغال‌زایی و نقش آن در توسعه پایدار اجتماعی و اقتصادی با نگاهی بر تجارب و راهکارهای گسترش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای: مطالعه موردی استان خراسان جنوبی»، بر ویژگی‌های اقتصاد مقاومتی تأکید کرده است. وی معتقد است که این نوع اقتصاد، مردمی است و از ظرفیت‌های داخلی و دانش فنی جهانی بهره‌می‌برد. اقتصاد مقاومتی به‌ویژه در مواجهه با تحریم‌های بین‌المللی مورد توجه قرار گرفته است و اصول آن به‌منظور عبور از تحریم‌ها و تبدیل تهدید به فرصت به کار می‌رود. استان خراسان جنوبی، به‌عنوان یکی از چهار استان بسیار محروم کشور، عمدتاً بر کشت و فروش محصولات مقاوم به کم‌آبی نظیر زرشک، زعفران و عناب تکیه دارد. با این حال، خشکسالی‌های گسترده در دو دهه اخیر، توسعه کشاورزی استان را با چالش‌های جدی مواجه کرده است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر به روش کیفی و با استفاده از رویکرد نظریه‌پردازی داده‌بنیاد و سیستماتیک انجام شده است، که فرآیندی منعطف و دیالکتیکی را شامل می‌شود. جامعه آماری این تحقیق شامل خبرگان، اساتید و کارشناسان حوزه جامعه‌شناسی و اقتصاد، اعم از اساتید سابق و فعلی، می‌شود. این کارشناسان دارای حداقل مدرک کارشناسی در زمینه‌های مربوطه هستند. پس از شناسایی و تکرار مولفه‌ها در مصاحبه‌ها برای اطمینان از اعتبار یافته‌ها، مصاحبه‌های تکمیلی نیز انجام شد. در مرحله اصلی تحقیق، که از روش گروه کانونی استفاده می‌شود، ابتدا شش نفر از صاحب‌نظران مشارکت داشتند. به دلیل استخراج نشدن مفاهیم کافی، تعداد مصاحبه‌شوندگان به تدریج به ده نفر افزایش یافت تا به اشباع نظری برسد. نمونه‌گیری به روش غیر احتمالی و هدفمند انجام شده و از روش نمونه‌برداری زنجیره‌ای یا گلوله برفی برای شناسایی و انتخاب کارشناسان کلیدی استفاده شده است. گردآوری داده‌ها

شامل مطالعه مبانی نظری از منابع مختلف و استفاده از پرسشنامه نیمه ساختاریافته بوده که به اساتید و کارشناسان جامعه‌شناسی و اقتصاد ارائه شده است. مصاحبه‌های انفرادی با چهار سؤال کلی انجام شد و مکالمات ضبط و کدگذاری گردید. مدت زمان مصاحبه‌ها بین ۳۰ تا ۹۰ دقیقه و فرایند مصاحبه در پاییز ۱۴۰۱ انجام شد.

روایی بخش کیفی، از نظرات ارزشمند اساتید آشنا با این حوزه و متخصصان دانشگاه که در این حوزه خبره و مطلع بودند استفاده شد. هم‌چنین به‌طور هم‌زمان از مشارکت‌کنندگان در تحلیل و تفسیر داده‌ها کمک گرفته شد. پایایی در مصاحبه، در پژوهش کنونی از پایایی باز آزمون و روش توافق درون موضوعی برای محاسبه پایایی مصاحبه‌های انجام گرفته استفاده شد. برای محاسبه پایایی باز آزمون از میان مصاحبه‌های انجام گرفته چند مصاحبه به‌عنوان نمونه انتخاب شد و هر کدام از آن‌ها در یک فاصله زمانی کوتاه و مشخص دوباره کدگذاری شد. سپس کدهای مشخص شده در دو فاصله زمانی برای هر کدام از مصاحبه‌ها با هم مقایسه شدند. روش باز آزمایی برای ارزیابی ثبات کدگذاری پژوهشگر به کار می‌رود. در هر کدام از مصاحبه‌ها، کدهایی که در دو فاصله زمانی با هم مشابه هستند با عنوان "توافق" و کدهای غیرمشابه با عنوان "عدم توافق" مشخص می‌شوند. روش محاسبه پایایی بین کدگذاری‌های انجام گرفته توسط محقق در دو فاصله زمانی بدین ترتیب بوده است:

$$\text{درصد پایایی} = \frac{2 \left(\text{توافقات تعداد} \right)}{\text{کل تعداد کدها}} \times 100$$

در این پژوهش ضریب پایایی بین کدگذاری‌های انجام شده ۷۶/۰۸ درصد به دست آمد که بیانگر قابل قبول بودن آن است.

$$\text{درصد پایایی} = \frac{2(35)}{92} \times 100 = 76/08$$

محاسبه پایایی بین دو کدگذار، برای محاسبه پایایی مصاحبه با روش توافق درون موضوعی دو کدگذار، از یکی از اساتید مدیریت آموزشی آشنا به کدگذاری درخواست شد تا به‌عنوان کدگذار ثانویه در پژوهش مشارکت کند در ادامه محقق به همراه این همکار پژوهش، تعداد سه مصاحبه را کدگذاری کرده و درصد توافق درون موضوعی که به‌عنوان شاخص پایایی تحلیل به کار می‌رود با استفاده از فرمول زیر محاسبه شده است:

$$\text{درصد توافق درونی} = \frac{2 \left(\text{توافقات تعداد} \right)}{\text{کل تعداد کدها}} \times 100$$

در این فرمول تعداد توافقات اشاره به تعداد کدهای مشترک و یکسان بین محقق و کدگذار همکار اشاره دارد. تعداد کل کدها نیز مجموع کدهای استخراجی بین محقق و کدگذار همکار می‌باشد. به‌این ترتیب پایایی حاصل از دو کدگذار با توجه به محاسبات زیر ۷۳/۹ درصد به دست آمد:

$$\text{درصد توافق درونی} = \frac{2(34)}{92} \times 100 = 73/9$$

روش تحلیل داده‌ها در بخش کیفی کدگذاری نظری نشأت گرفته از روش نظریه‌پردازی داده بنیاد بود. برای تحلیل داده‌های به دست آمده از مصاحبه و نیز مبانی نظری از سه نوع کدگذاری بهره برده است که عبارتند از: کدگذاری باز، کدگذاری محوری، کدگذاری انتخابی در این تحقیق از نرم افزار Maxqda جهت کدگذاری بهره برده است.

بحث و یافته‌های تحقیق

با توجه به داده‌های جمع‌آوری شده در فرمت مصاحبه که با فرایند تطبیق مستمر به نقطه اشباع نظری رسیده است بعد از تعریف سؤالات اصلی پژوهش (مصاحبه) که برای آن‌ها مقیاس کمی تعریف شده است، می‌توان کدگذاری مصاحبه‌های جمع‌آوری شده را با تعریف ویژگی‌ها و ابعاد آن و نمودارهای توصیف کننده این ویژگی‌ها شروع کرد. شایان ذکر است که با ۱۰ خبره در این زمینه بر اساس مصاحبه نیمه ساختار یافته با سؤالات مصاحبه شد. با استفاده از رویکرد گراند تئوری و استفاده از نرم‌افزار MAXQDA به این سؤال پاسخ داده می‌شود. در ادامه می‌توان سؤال‌های مصاحبه و چک لیست نتایج مصاحبه را در جدولی مجزا مشاهده کرد. پاسخ‌های ارائه شده برای هر سؤال پس از تحلیل محتوا و کدگذاری توسط پژوهشگر و دو نفر از متخصصین آمار در جدولی آورده شده است که این جداول، بیانگر شاخص‌ها و مؤلفه‌های اصلی پژوهش می‌باشد.

با توجه به داده‌های جمع‌آوری شده در فرمت مصاحبه که با فرایند تطبیق مستمر به نقطه اشباع نظری رسیده است بعد از تعریف سؤالات اصلی پژوهش (مصاحبه) که برای آن‌ها مقیاس کمی تعریف شده است، می‌توان کدگذاری مصاحبه‌های جمع‌آوری شده را با تعریف ویژگی‌ها و ابعاد آن و نمودارهای توصیف‌کننده این ویژگی‌ها شروع کرد. بنابراین، در گام اول لازم است تا شاخص‌های معنایی شناسایی شود که البته انتخاب شاخص‌های معنایی به تأیید اساتید راهنما و مشاور رسیده است که در جدول زیر قابل رؤیت است.

جدول ۱- لیست کلیه شاخص‌های استخراج شده از تکنیک مصاحبه نیمه ساختاریافته با خبرگان

ردیف	مفاهیم استخراجی اولیه	کد مقوله	کد مصاحبه شونده
1	فرهنگ سازی برای جلوگیری از اسراف	M1	I3, I4, I5, I7, I10, I1
2	درونی کردن فرهنگ الگوی مصرف صحیح با ابزارهای اجرایی	M2	I2, I3, I4, I7, I9, I10,
3	صرفه جویی در استفاده از هزینه‌ها	M3	I3
4	تغییر و اصلاح رفتار مصرف‌کننده زنان	M4	I3, I10
5	مصرف بهینه از انرژی	M5	I2, I3, I4, I7, I8, I9, I10
6	تقویت بنیان تولید داخلی از نظر رهبری	M6	I4, I5, I6, I7, I8, I10, I1
7	تقویت فرهنگ جهادی تولید داخلی در رسانه‌ها	M7	I6, I7, I8, I1
8	تشویق مردم به سبک زندگی اسلامی	M8	I4, I5, I10, I1
9	کاهش خستگی افراد در محیط کار	M9	I7, I1
10	جلوگیری از رانت خواری درآمدهای حاصل از نفت و گاز	M10	I4, I5, I9, I1
11	عزم ملی و نهضت مردمی برای خرید کالای ایرانی	M11	I2, I1
12	افزایش امنیت شغلی نیروی کار	M12	I3, I6, I7, I8, I10, I1
13	کاهش استرس در محیط کار	M13	I7, I1
14	تامین امنیت اقلام اساسی مردم	M14	I2, I3, I4, I6, I7, I8, I9, I10,
15	کاهش آمار بیکاری از نظر رهبری	M15	I5
16	تقویت روحیه مقاومت در برابر تحریمها	M16	I3, I4, I5, I8, I9,
17	اطلاع رسانی به مردم از مبارزه با مفاسد اقتصادی	M17	I2, I6, I8, I9, I10
18	استفاده از مهارت‌های مردم در راستای الگوی مصرفی و تولید	M18	I2, I3, I4, I7, I8, I9, I10
19	شفافیت و مبارزه با فساد در بخش کالاهای استراتژیک وارداتی	M19	I2, I6, I8, I9, I10
20	جلوگیری از عوامل فسادزا پولی	M20	I6
21	جلوگیری از عوامل فسادزا تجاری	M21	I6
22	مبارزه مؤثر با قاچاق کالا	M22	I2
23	ارائه تسهیلات ویژه برای شرکت‌های تولیدی	M23	I2, I5, I7, I9,
24	اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور	M24	I2, I6, I8, I9, I10
25	تقویت فرهنگ تولید	M25	I2
26	ایجاد امنیت و ثبات در اقتصاد	M26	I2, I6, I8, I9, I10
27	عدم تزلزل در برابر شوک‌های خارجی اقتصادی	M27	I2, I6, I8, I9, I10
28	کاهش وابستگی به درآمد نفت	M28	I2, I6, I8, I9, I10
29	توانمند سازی بخش خصوصی	M29	I1, I2, I6, I8, I9, I10
30	حمایت از تولید ملی جهت تحقق اقتصاد مقاومتی برخی کالاها	M30	I2, I4, I8, I9, I10, I1
31	سهولت در کار نیروی انسانی	M31	I2, I6, I8, I9, I10
32	شفافیت و مبارزه با فساد در بخش کالاهای استراتژیک صادراتی	M32	I2, I6, I8, I9, I10
33	تقویت فرهنگ کار	M33	I8
34	افزایش بهره‌وری در تولید	M34	I2, I6, I8, I9, I10
35	استفاده از رسانه در اطلاع رسانی الگوی مصرف مناسب	M35	I2, I3, I4, I7, I8, I9, I10,
36	استفاده از رسانه‌ها در جذب اذهان مخاطبین	M36	I2, I6, I8, I9, I10

ردیف	مفاهیم استخراجی اولیه	کد مقوله	کد مصاحبه شونده
37	خودداری از ذخیره سازی کالاهای اساسی در ابعاد حجیم توسط دولت	M37	I3, I4, I6, I9, I10
38	خودداری از ذخیره سازی کالاهای اساسی در انبارکهای کوچک توسط مردم	M38	I2, I3, I4, I6, I9, I10
39	فعال کردن واحدهای تولیدی کوچک و متوسط.	M39	I2, I9
40	امکان شناخت قابلیت‌های سازمانی رسانه ملی	M40	I2, I6, I8, I9, I10
41	استفاده از رسانه‌ها برای رواج آموزه‌های اقتصاد مقاومتی	M41	I4
42	استفاده حضور جوانان مؤمن و خلاق ایران در راستای الگوی مصرفی و تولید	M42	I2, I3, I4, I8, I9, I10,
43	خشکاندن ریشه‌های فقر از نظر رهبری	M43	I5
44	کاهش قیمت تمام شده تولیدات	M44	I4, I5, I6, I7, I9,
45	خودکفایی در اقلام اساسی	M45	I3, I4, I6, I7, I8, I9, I10,
46	حمایت از صادرات کالاهای غیرنفتی	M46	I3
47	رشد اقتصادی	M47	I2, I3, I4, I5, I6, I8, I9, I10
48	عدالت اقتصادی	M48	I5
49	کاهش استفاده از کالاهای یک بار مصرف	M49	I5
50	کاهش حجم زباله	M50	I6
51	حضور بیشتر سازمان‌های مردم‌نهاد در راستای الگوی مصرفی و تولید	M51	I2, I3, I4, I7, I8, I9, I10
52	نحوه درست مصرف کردن توسط مردم	M52	I2, I3, I4, I7, I8, I9, I10
53	بالا بردن بخش تولیدات کارخانه‌ها و کارگاه‌ها	M53	I2, I3, I4, I6, I9, I10

بر اساس شاخص‌ها و مقوله‌های جدول قبل، زمینه کدگذاری محوری فراهم شد که در جدول زیر آورده شده است. در کدگذاری محوری بین مفاهیم و مقوله‌های مرتبط با هم ارتباط برقرار گردید.

جدول ۲ - مرتب‌سازی و خوشه‌بندی کلیه مفاهیم و کدهای استخراج شده از تکنیک مصاحبه نیمه‌ساختاریافته

ردیف	مفاهیم استخراجی اولیه	کد مقوله
۱	افزایش امنیت شغلی نیروی کار	R1
۲	کاهش خستگی افراد در محیط کار	R2
۳	تشویق مردم به سبک زندگی اسلامی	R3
۴	فرهنگ سازی برای جلوگیری از اسراف	R4
۵	تقویت فرهنگ جهادی تولید داخلی در رسانه‌ها	R5
۶	کاهش استرس در محیط کار	R6
۷	ایجاد امنیت و ثبات در اقتصاد	R7
۸	تقویت فرهنگ تولید	R8
۹	اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور	R9
۱۰	تقویت فرهنگ کار	R10
۱۱	جلوگیری از عوامل فسادزا تجاری	R11
۱۲	تقویت روحیه مقاومت در برابر تحریمها	R12
۱۳	حمایت از صادرات کالاهای غیرنفتی	R13
۱۴	تامین امنیت اقلام اساسی مردم	R14
۱۵	خشکاندن ریشه‌های فقر از نظر رهبری	R15
۱۶	کاهش آمار بیکاری از نظر رهبری	R16
۱۷	جلوگیری از عوامل فسادزا پولی	R17
۱۸	تقویت روحیه مقاومت در برابر تحریمها	H1
۱۹	افزایش امنیت شغلی نیروی کار	H2

کد مقوله	مفاهیم استخراجی اولیه	ردیف
H3	تشویق مردم به سبک زندگی اسلامی	۲۰
H4	ایجاد امنیت و ثبات در اقتصاد	۲۱
H5	عدم تزلزل در برابر شوک‌های خارجی اقتصادی	۲۲
H6	جلوگیری از رانت خواری درآمدهای حاصل از نفت و گاز	۲۳
H7	اطلاع‌رسانی به مردم از مبارزه با مفاسد اقتصادی	۲۴
H8	کاهش آمار بیکاری از نظر رهبری	۲۵
H9	اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور	۲۶
H10	کاهش وابستگی به درآمد نفت	۲۷
H11	تامین امنیت اقلام اساسی مردم	۲۸
H12	جلوگیری از عوامل فسادزا پولی	۲۹
H13	تقویت فرهنگ تولید	۳۰
H14	جلوگیری از عوامل فسادزا تجاری	۳۱
H15	شفافیت و مبارزه با فساد در بخش کالاهای استراتژیک وارداتی	۳۲
H16	استفاده از رسانه‌ها برای رواج آموزه‌های اقتصاد مقاومتی	۳۳
H17	حمایت از صادرات کالاهای غیرنفتی	۳۴
H18	فرهنگ سازی برای جلوگیری از اسراف	۳۵
H19	شفافیت و مبارزه با فساد در بخش کالاهای استراتژیک صادراتی	۳۶
Q1	تقویت روحیه مقاومت در برابر تحریمها	۳۷
Q2	افزایش امنیت شغلی نیروی کار	۳۸
Q3	تشویق مردم به سبک زندگی اسلامی	۳۹
Q4	ایجاد امنیت و ثبات در اقتصاد	۴۰
Q5	عدم تزلزل در برابر شوک‌های خارجی اقتصادی	۴۱
Q6	اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور	۴۲
Q7	کاهش وابستگی به درآمد نفت	۴۳
Q8	تامین امنیت اقلام اساسی مردم	۴۴
Q9	جلوگیری از عوامل فسادزا پولی	۴۵
Q10	تقویت فرهنگ تولید	۴۶
Q11	جلوگیری از عوامل فسادزا تجاری	۴۷
Q12	جلوگیری از عوامل فسادزا پولی	۴۸
Q13	تقویت فرهنگ تولید	۴۹
Q14	جلوگیری از عوامل فسادزا تجاری	۵۰
Q15	شفافیت و مبارزه با فساد در بخش کالاهای استراتژیک وارداتی	۵۱
Q16	شفافیت و مبارزه با فساد در بخش کالاهای استراتژیک صادراتی	۵۲
Q17	خشکاندن ریشه‌های فقر از نظر رهبری	۵۳
Q18	رشد اقتصادی	۵۴
Q19	تقویت فرهنگ جهادی تولید داخلی در رسانه‌ها	۵۵
Q20	امکان شناخت قابلیت‌های سازمانی رسانه ملی	۵۶
Q21	عدالت اقتصادی	۵۷

همان‌طور که یافته‌های جدول فوق نشان می‌دهد در مرحله سوم از فرایند کدگذاری داده‌های گردآوری شده، مرتب سازی نهایی و خوشه بندی کلیه مفاهیم و کدهای محوری در ۳ مفهوم اصلی طبقه بندی شده است. در ادامه هر یک از مولفه‌ها مجدد دسته بندی و طبقه بندی شده است که نتایج اجرای این دسته بندی به شرح جدول زیر می‌باشد.

جدول ۳- مرتب‌سازی نهایی و خوشه‌بندی کلیه مفاهیم و ابعاد آن و کدهای استخراج شده از تکنیک مصاحبه نیمه‌ساختاریافته

کد مقوله	مفاهیم استخراجی اولیه	ردیف
R1	کاهش خستگی افراد در محیط کار	۱
R2	کاهش استرس در محیط کار	۲
R3	تقویت فرهنگ کار	۳
R4	کاهش آمار بیکاری	۴
R1	فرهنگ سازی برای جلوگیری از اسراف	۵
R2	تقویت فرهنگ جهادی تولید داخلی در رسانه‌ها	۶
R1	حمایت از صادرات کالاهای غیرنفتی	۷
R2	جلوگیری از عوامل فسادزا تجاری	۸
R3	جلوگیری از عوامل فسادزا پولی	۹
R4	اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور	۱۰
R5	تقویت فرهنگ تولید	۱۱
R6	خشکاندن ریشه‌های فقر از نظرهبری	۱۲
R1	تامین امنیت و خودکفایی در اقلام اساسی مردم	۱۳
R2	عدم ذخیره کالاهای اساسی توسط مردم	۱۴
H1	کاهش آمار بیکاری	۱۵
H2	تقویت فرهنگ کار	۱۶
H3	کاهش خستگی افراد در محیط کار	۱۷
H4	اطلاع رسانی به مردم از مبارزه با مفاسد اقتصادی	۱۸
H1	جلوگیری از رانت خواری درآمدهای حاصل از نفت و گاز	۱۹
H2	اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور	۲۰
H3	خشکاندن ریشه‌های فقر از نظر رهبری	۲۱
H4	حمایت از صادرات کالاهای غیرنفتی	۲۲
H5	تقویت فرهنگ تولید	۲۳
H6	جلوگیری از عوامل فسادزا تجاری	۲۴
H7	جلوگیری از عوامل فسادزا پولی	۲۵
H1	شفافیت و مبارزه با فساد در بخش کالاهای استراتژیک وارداتی	۲۶
H2	شفافیت و مبارزه با فساد در بخش کالاهای استراتژیک صادراتی	۲۷
H3	تامین امنیت اقلام اساسی مردم	۲۸
H4	عدم تزلزل در برابر شوک‌های خارجی اقتصادی	۲۹
H5	کاهش وابستگی به درآمد نفت	۳۰
H1	فرهنگ سازی برای جلوگیری از اسراف	۳۱
H2	تقویت فرهنگ جهادی تولید داخلی در رسانه‌ها	۳۲
H3	استفاده از رسانه‌ها برای رواج آموزه‌های اقتصاد مقاومتی	۳۳
Q1	تقویت فرهنگ جهادی تولید داخلی در رسانه‌ها	۳۴
Q2	امکان شناخت قابلیت‌های سازمانی رسانه ملی	۳۵
Q1	شفافیت و مبارزه با فساد در بخش کالاهای استراتژیک وارداتی	۳۶
Q2	شفافیت و مبارزه با فساد در بخش کالاهای استراتژیک صادراتی	۳۷
Q3	تامین امنیت اقلام اساسی مردم	۳۸
Q4	عدم تزلزل در برابر شوک‌های خارجی اقتصادی	۳۹
Q5	کاهش وابستگی به درآمد نفت	۴۰
Q6	افزایش امنیت شغلی نیروی کار	۴۱
Q1	اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور	۴۲
Q2	خشکاندن ریشه‌های فقر از نظر رهبری	۴۳
Q3	تقویت فرهنگ تولید	۴۴
Q4	جلوگیری از عوامل فسادزا تجاری	۴۵

ردیف	مفاهیم استخراجی اولیه	کد مقوله
۴۶	جلوگیری از عوامل فسادزا پولی	Q5
۴۷	رشد اقتصادی	Q6
۴۸	عدالت اقتصادی	Q7

جدول ۴- مولفه‌های شناسایی شده بعد از استفاده از ادبیات موجود

تعداد گویه	متغیر / مؤلفه	تعداد گویه	بعد	سازه
۲	کاهش خستگی افراد در محیط کار	۷	امنیت شغلی	پایه‌های بازرگاری
۲	کاهش استرس در محیط کار			
۲	تقویت فرهنگ کار			
۱	کاهش آمار بیکاری			
۸	فرهنگ سازی برای جلوگیری از اسراف	۱۷	تشویق مردم به سبک زندگی اسلامی	
۹	تقویت فرهنگ جهادی تولید داخلی در رسانه‌ها			
۱	حمایت از صادرات کالاهای غیرنفتی	۹	امنیت اقتصادی	
۱	جلوگیری از عوامل فسادزا تجاری			
۳	جلوگیری از عوامل فسادزا پولی			
۲	اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور			
۱	تقویت فرهنگ تولید			
۱	خشکاندن ریشه‌های فقر از نظر رهبری	۱۴	مقاومت در برابر تحریم‌ها	
۱۰	تامین امنیت و خودکفایی در اقلام اساسی مردم			
۴	عدم ذخیره کالاهای اساسی توسط مردم	۱۰	افزایش امنیت شغلی نیروی کار	
۴	کاهش آمار بیکاری			
۲	تقویت فرهنگ کار			
۲	کاهش خستگی افراد در محیط کار			
۲	اطلاع رسانی به مردم از مبارزه با مفاسد اقتصادی	۴۵	ایجاد ثبات و امنیت در اقتصاد	
۶	جلوگیری از رانت خواری درآمدهای حاصل از نفت و گاز			
۸	اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور			
۳	خشکاندن ریشه‌های فقر از نظر رهبری			
۴	حمایت از صادرات کالاهای غیرنفتی			
۴	تقویت فرهنگ تولید			
۱۵	جلوگیری از عوامل فسادزا تجاری			
۵	جلوگیری از عوامل فسادزا پولی			
۴	شفافیت و مبارزه با فساد در بخش کالاهای استراتژیک وارداتی	۲۶	تقویت روحیه مقاومت در برابر تحریم‌ها	
۳	شفافیت و مبارزه با فساد در بخش کالاهای استراتژیک صادراتی			

تعداد گویه	متغیر / مؤلفه	تعداد گویه	بعد	سازه
۸	تامین امنیت اقلام اساسی مردم			
۶	عدم تزلزل در برابر شوک‌های خارجی اقتصادی			
۵	کاهش وابستگی به درآمد نفت			
۵	فرهنگ سازی برای جلوگیری از اسراف	۱۰	تشویق مردم به سبک زندگی اسلامی	
۵	تقویت فرهنگ جهادی تولید داخلی در رسانه‌ها			
۱	استفاده از رسانه‌ها برای رواج آموزه‌های اقتصاد مقاومتی			
۷	تقویت فرهنگ جهادی تولید داخلی در رسانه‌ها	۱۱	تشویق مردم به سبک زندگی اسلامی	مهمترین عوامل دستیابی به اهداف اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی
۳	امکان شناخت قابلیت‌های سازمانی رسانه ملی			
۳	شفافیت و مبارزه با فساد در بخش کالاهای استراتژیک وارداتی	۵۲	تقویت روحیه مقاومت در برابر تحریم‌ها	
۳	شفافیت و مبارزه با فساد در بخش کالاهای استراتژیک صادراتی			
۱۰	تامین امنیت اقلام اساسی مردم			
۲	عدم تزلزل در برابر شوک‌های خارجی اقتصادی			
۹	کاهش وابستگی به درآمد نفت			
۲۵	افزایش امنیت شغلی نیروی کار	۳۴	ایجاد ثبات و امنیت در اقتصاد	
۱۰	اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور			
۷	خشکاندن ریشه‌های فقر از نظر رهبری			
۳	تقویت فرهنگ تولید			
۳	جلوگیری از عوامل فسادزا تجاری			
۲	جلوگیری از عوامل فسادزا پولی			
۸	رشد اقتصادی			
۱	عدالت اقتصادی			

جدول ۵- کدگذاری نهایی حاصل از تکنیک مصاحبه نیمه ساختاریافته

کد	کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی	سازه
MRT1	کاهش خستگی افراد در محیط کار	امنیت شغلی	پدیده‌های بازگری	سیاست اقتصاد مقاومتی در سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۰ با چه مؤلفه‌هایی از رویکرد جامعه شناسی
MRT2	کاهش استرس در محیط کار			
MRT3	تقویت فرهنگ کار			
MRT4	کاهش آمار بیکاری			
MRV1	فرهنگ سازی برای جلوگیری از اسراف	تشویق مردم به سبک زندگی اسلامی		
MRV2	تقویت فرهنگ جهادی تولید داخلی در رسانه‌ها			
MRS1	حمایت از صادرات کالاهای غیرنفتی	امنیت اقتصادی		
MRS2	جلوگیری از عوامل فسادزا تجاری			
MRS3	جلوگیری از عوامل فسادزا پولی			

کد	کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی	سازه
MRS4	اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور			
MRS5	تقویت فرهنگ تولید			
MRS6	خشکاندن ریشه‌های فقر از نظر رهبری			
MRC1	تامین امنیت و خودکفایی در اقلام اساسی مردم	مقاومت در برابر تحریم‌ها		
MRC2	عدم ذخیره کالاهای اساسی توسط مردم			
CHD1	کاهش آمار بیکاری	افزایش امنیت شغلی نیروی کار		
CHD2	تقویت فرهنگ کار			
CHD3	کاهش خستگی افراد در محیط کار			
CHD4	اطلاع رسانی به مردم از مبارزه با مفاسد اقتصادی			
CHN1	جلوگیری از رانت خواری درآمدهای حاصل از نفت و گاز	ایجاد ثبات و امنیت در اقتصاد	نقش دولت	
CHN2	اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور			
CHN3	خشکاندن ریشه‌های فقر از نظر رهبری			
CHN4	حمایت از صادرات کالاهای غیرنفتی			
CHN5	تقویت فرهنگ تولید			
CHN6	جلوگیری از عوامل فسادزا تجاری			
CHN7	جلوگیری از عوامل فسادزا پولی			
CHS1	شفافیت و مبارزه با فساد در بخش کالاهای استراتژیک وارداتی	تقویت روحیه مقاومت در برابر تحریم‌ها		
CHS2	شفافیت و مبارزه با فساد در بخش کالاهای استراتژیک صادراتی			
CHS3	تامین امنیت اقلام اساسی مردم			
CHS4	عدم تزلزل در برابر شوک‌های خارجی اقتصادی			
CHS5	کاهش وابستگی به درآمد نفت			
KMN1	فرهنگ سازی برای جلوگیری از اسراف	تشویق مردم به سبک زندگی اسلامی		
KMN2	تقویت فرهنگ جهادی تولید داخلی در رسانه‌ها			
KMN3	استفاده از رسانه‌ها برای رواج آموزه‌های اقتصاد مقاومتی			
KMB1	تقویت فرهنگ جهادی تولید داخلی در رسانه‌ها	تشویق مردم به سبک زندگی اسلامی		
KMB2	امکان شناخت قابلیت‌های سازمانی رسانه ملی			
KMK1	شفافیت و مبارزه با فساد در بخش کالاهای استراتژیک وارداتی	تقویت روحیه مقاومت در برابر تحریم‌ها	مهمترین عوامل دستیابی به اهداف اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی	
KMK2	شفافیت و مبارزه با فساد در بخش کالاهای استراتژیک صادراتی			
KMK3	تامین امنیت اقلام اساسی مردم			
KMK4	عدم تزلزل در برابر شوک‌های خارجی اقتصادی			
KMK5	کاهش وابستگی به درآمد نفت			
KMK6	افزایش امنیت شغلی نیروی کار			

سازه	کدگذاری انتخابی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز	کد
		ایجاد ثبات و امنیت در اقتصاد	اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور	ZM1
			خشکاندن ریشه‌های فقر از نظر رهبری	ZM2
			تقویت فرهنگ تولید	ZM3
			جلوگیری از عوامل فسادزا تجاری	ZM4
			جلوگیری از عوامل فسادزا پولی	ZM5
			رشد اقتصادی	ZM6
			عدالت اقتصادی	ZM7

شکل ۱- بررسی ابعاد جامعه شناختی در اجرای سیاست اقتصاد مقاومتی

نتیجه گیری

در مرحله آخر از فرایند تحلیل کیفی حاضر، یافته‌های حاصل از تجزیه و تحلیل، حول محور هدف اصلی قرار گرفت و با پیوند دادن کدها (کدگذاری باز)، مفاهیم (کدگذاری محوری) مشخص شد. طبقات به دست آمده در جدول زیر قابل مشاهده می‌باشد. نتایج حاصل از تحلیل تحلیل سوالات مصاحبه با خبرگان با استفاده از نرم افزار MAXQDA نشان می‌دهد. که از میان ۲۳۵ شاخص (گویه) موجود، ۳ مؤلفه اصلی و ۱۱ مولفه فرعی و به شرح فوق چون پیامدهای بازنگری (ایجاد امنیت و ثبات اقتصادی، مقاومت در برابر تحریم‌ها، امنیت شغلی، تشویق به سبک زندگی اسلامی)؛ نقش دولت‌ها (افزایش امنیت شغلی نیروی کار، ایجاد امنیت و ثبات اقتصادی، تقویت روحیه مقاومت در برابر تحریم‌ها، تشویق مردم به سبک زندگی اسلامی)؛ مهم‌ترین عوامل دستیابی به اهداف اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی (ایجاد امنیت و ثبات اقتصادی، تقویت روحیه مقاومت در برابر تحریم‌ها، تشویق مردم به سبک زندگی اسلامی) قابل شناسایی است. بطور کلی تحلیل مصاحبه‌های صورت گرفته با کارشناسان مشاهده شد که تحلیل ابعاد جامعه شناسی در اجرای سیاست‌های بین سالهای ۱۳۹۲-۱۴۰۰ اقتصاد مقاومتی در ج.ا.ا. ایران در وضعیت کنونی در ۳ حوزه کلی مهم‌ترین عوامل توفیق و دستیابی به اهداف تعیین شده؛ نقش دولت؛ پیامدهایی بازنگری عوامل توفیق و دستیابی به اهداف تعیین شده در عوامل تاثیر گذار جامعه شناختی در حوزه اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی مورد توجه و تاکید می‌باشد. با تحلیل عمیق تر مفاهیم

هر عامل شناسایی مشخص گردید عامل توجه بر مهمترین عوامل توفیق و دستیابی به اهداف تعیین شده در عوامل تاثیرگذار جامعه شناختی در حوزه اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی خود از ۳ مفهوم استفاده از ایحاد امنیت و ثبات در اقتصاد، تقویت روحیه مقاومت در برابر تحریم‌ها، تشویق مردم به سبک زندگی اسلامی تشکیل شده است. امروزه مباحث مقاومت اقتصادی در جامعه، بحث اولیه آن نیست. هرچند این موضوع ممکن است پیش پا افتاده باشد، ولی به عنوان یک واقعیت، مهم است. امروزه تغییر عوامل جامعه شناختی در مباحث اقتصاد مقاومتی یک ضرورت است نه یک فرصت. همچنین نیازمردم تغییر کرده است. جامعه، تجارب، دولت و نحوه زندگی در سطح جهانی تغییر کرده است در نتیجه، جامعه(دولت، مردم) برای تنظیم مجدد نقش خود و تناسب آن با عناصر جدید، گرچه مورد فشار قرار نمی‌گیرند ولی از آنان چنین توقعی می‌رود. آن‌ها اینک بیش از گذشته به برنامه‌ریزی راهبردی رو می‌آورند تا به کمک آن به تنظیم مجدد فعالیت‌های خود اقدام کنند، زیرا آن‌ها به تدریج به این نکته پی می‌برند که منابع سنتی و روش‌های برنامه‌ریزی سنتی دیگر اثربخشی ندارد برای مدیریت هر یک از عوامل یاد شده نیاز به راهبردهای بنیادی و کاربردی می‌باشد که این امر جز در سایه مدیریت نمودن راهبردی برنامه ریزی عوامل جامعه شناختی در مباحث اقتصادمقاومتی امکان پذیر نمی‌باشد. عامل توجه بر نقش دولت در عوامل تاثیرگذار جامعه شناسی در حوزه اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی بر عوامل تاثیرگذار جامعه شناختی در حوزه اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی خود از ۴ مفهوم استفاده از افزایش امنیت شغلی نیروی کار، ایجاد امنیت و ثبات شغلی، تقویت روحیه مقاومت در برابر تحریم‌ها، تشویق مردم به سبک زندگی اسلامی تشکیل شده است. بنابراین اگر مردم در کشور بخواهند در حوزه اقتصاد مقاومتی پیشرفت کنند و در سطح جهانی به رقابت پردازند باید از پشتیبانی و سرمایه‌گذاری افراد متخصص دولتی برخوردار باشند و برخورداری از کارشناسان دولت مستلزم برنامه ریزی لازم در جهت برنامه اقتصاد مقاومتی در راستای ابعاد جامعه شناسی باشد. عامل توجه بر پیامدهای بازنگری عوامل توفیق و دستیابی به اهداف تعیین شده در جامعه شناختی در حوزه اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در ج.ا. ایران خود از ۴ مفهوم استفاده از امنیت شغلی، مقاومت در برابر تحریم‌ها، تشویق به سبک زندگی اسلامی، ایجاد و ثبات در اقتصاد تشکیل شده است. بازنگری عوامل توفیق و دستیابی به اهداف تعیین شده در ابعاد جامعه شناختی باعث بالا رفتن در حوزه اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در ج.ا. ایران از هر جهت می‌تواند باعث رشد جامعه گردد و نتایج بسیار مثبتی به همراه داشته باشد. اگرچه در کوتاه مدت ممکن است مردم از سخت‌گیری‌های مسائل اقتصادی احساس ناراحتی نمایند، اما وقتی متوجه شوند که این اقدامات در جهت افزایش فرهنگ اقتصاد مقاومتی می‌باشد و با بالاتر رفتن این فرهنگ، قشر عظیم جامعه می‌تواند پس از درک ابعاد جامعه شناختی کارآیی بیشتری در سبک زندگی داشته باشند و راحت‌تر نیازهای خود را منصف‌تر تامین کنند.

منابع

۱. ابلاغیه مقام معظم رهبری. (۱۳۹۲، ۲۹ بهمن). سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی. بازیابی شده از <http://www.leader.ir/fa/content/pdf/11480>
۲. حسینی‌نیا، غلامحسین و طالبی‌زاده، احمد. (۱۳۹۷). بنیان‌های نظری اقتصاد مقاومتی. در اولین کنفرانس بین‌المللی رویکردهای نوین در مدیریت کسب‌وکار و حسابداری با تأکید بر ارزش‌آفرینی و اقتصاد مقاومتی. تهران. بازیابی شده از <https://civilica.com/doc/82240>
۳. راثی، نیره و محسنی زنوزی، سیدجمال‌الدین. (۱۳۹۵). بررسی مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی در نظام درآمدی دولت و تأثیر آن بر رشد اقتصادی ایران. فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان، ۴، ویژه‌نامه اقتصاد مقاومتی، ۱۱۵-۱۳۲.
۴. سیف، اله‌مراد. (۱۳۹۱). الگوی پیشنهادی اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران. آفاق امنیت، ۵(۱۶)، ۵-۲۲.
۵. صحراگرد دولیسکانی، حبیب‌الله و آسایش، حمید. (۱۳۹۸). بررسی تحریم‌های ایران و راه‌های مقابله با آنها با رویکرد اقتصاد مقاومتی (به عنوان یکی از ارکان اقتصاد اسلامی). در همایش ملی اقتصاد، مدیریت توسعه و کارآفرینی با رویکرد حمایت از کالای ایرانی. زاهدان.
۶. عزیزی، محسن؛ حسن‌زاده، حسین و مقدسی، علیرضا. (۱۳۹۹). تحلیل راهبردی مقاومت‌سازی اقتصاد کشور بر پایه رهنمودهای رهبر معظم انقلاب در حوزه اقتصاد مقاومتی (مورد مطالعه: مرزبان اقتصادی جمهوری اسلامی ایران). فصلنامه سپهر سیاست، ۷(۲۳).
۷. عزیزی، محسن؛ خضری، محمد؛ کاویانی، رضا و خداوردی، حسن. (۱۳۹۷). نقش راهبردی شاخص‌های امنیت اقتصادی در تقویت امنیت ملی کشور (مطالعه موردی: نقش مرزبان اقتصادی جمهوری اسلامی ایران). فصلنامه آفاق امنیت، ۳۹(۳)، ۳۹-۶۶.

۸. کاشیان، عبدالمحمد. (۱۳۹۸). دیپلماسی اقتصادی جمهوری اسلامی ایران در شرایط تحریم؛ برون‌نگری در اقتصاد مقاومتی. آفاق امنیت، ۱۲(۴۳)، ۵۷-۷۳.
۹. کمالیان، نساء، و جهان‌دیده، نرگس. (۱۳۹۹). الزامات اقتصاد مقاومتی جهت اجرای الگوی پیشرفت در شرایط تحریم و اوضاع نامساعد بین‌المللی. در سیزدهمین کنگره ملی پیشگامان پیشرفت. تهران.
۱۰. گل محمدی، فرهود. (۱۳۹۴). اقتصاد مقاومتی و امنیت با تأکید بر اشتغال‌زایی و نقش آن در توسعه پایدار اجتماعی و اقتصادی با نگاهی بر تجارب و راهکارهای گسترش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای (مطالعه موردی: استان خراسان جنوبی). در کنفرانس جامع و بین‌المللی اقتصاد مقاومتی. بابلسر. بازیابی شده از <https://civilica.com/doc422712>
۱۱. میرمعزی، سیدحسین. (۱۳۹۱). اقتصاد مقاومتی و ملزومات آن (با تأکید بر دیدگاه مقام معظم رهبری)، اقتصاد اسلامی، ۱۲(۴۷)، ۴۹-۷۶. https://eghtesad.iict.ac.ir/article_16842.html